

Venise iarăși toamna și nălucile cântau la vioară

(Din antologia 1918. *Ce-ar fi fost dacă n-ar fi fost* în pregătire la Editura Neuma)

ADRIAN VOICU

Mirosea a catran și a pu-
ciosa, iar cerul, când nu
era acoperit de nori de
fum ori de ploaie, era
sângeri și prevestitor de rele. Dinspre
front boarea dimineții sau vântul moale
al înserării trimiteau înspre oraș câte-o
pală fetidă, accentuând sentimentul
general de părăsire și moarte.

Andrei nu-și mai aducea aminte
când trăise ultima zi senină, pentru că
exploziile reușeau cu succes să distrugă
speranța de a mai vedea albastrul înalt
al cerului ori albul pufos al norilor.

Așa era de ani de zile, nu mai știa
exact câți. De cele mai multe ori nu știa
nici în ce zi se află, abia dacă-și mai amin-
tea luna. Noroc cu ceasul de la taică-său,
că afla mereu ora și putea să-și îndepli-
nească misiunile fără greș. De fapt, mă-
surarea timpului devenise cea mai mare
preocupare a lui și avea un adevărat rit-
tual în a păstra viu vechiul ceas de buz-
nar aflat în familia lui, iacătă, de trei
generații.

Bunicul său, dom' Grigore, un cunos-
cut violonist și fost profesor la Conser-
vator, luptase în '877 sub comanda co-
lonelului Cerchez, cel care l-a îngenun-
cheat la Plevna pe Osman Pașa. Aflat în
fruntea unui pluton de voluntari, dom'
Grigore a trecut râul Vit la adăpostul
noptii și cu puțin înainte de ultimul cân-
tat al cocoșilor a dibuit moara unde
Osman zăcea împușcat în picior.

Cu comandantul rănit, demoralizați
și luați total prin surprindere, turcii n-au
opus nici un fel de rezistență și s-au pre-
dat, astfel încât, la puțin timp după ră-
săritul soarelui, pașa îi înmâna lui dom'
Grigore ceasul său de buzunar, iar colo-
nelului Cerchez sabia.

Războiul s-a sfârșit, dom' Grigore s-a
dus și el, dar ceasul a trecut mai departe,
în familie.

"Ține-l tu, dragule", îi zisese taică-său
în prima permisie "că mie nu-mi trebuie
acolo unde mă duc. Au nemțălăii ăștia
un program de bombardament, de știi
exact ce oră e după când și cât cad
bombele."

Asta fusese acum câțiva ani. În urmă
cu 4 luni maică-sa primise ultima scri-
soare de la el. Scrisoarea zicea că era
bine și urma să vina acasă peste două
săptămâni.

Taică-său, maestrul Nic, după cum îl
știa toată lumea, călcase pe urmele
bunicului și terminase Conservatorul.
Primul îl terminase. Nu dorise să rămână
la catedră, considerase că nu are veleități
de dascăl, dar acceptase postul de prim-
solist la filarmonica din oraș.

Aici o întâlnise pe Elvira, nepoata po-
etului Șt. O. Iosif, violonistă în filarmonica
și ea, o femeie "mlădie ca o trestie mân-
gâiată de vântul de vară și frumoasă ca
un poem de dragoste", după cum îi
plăcea maestrului Nic să spună. Fără în-
doială că se plăcuseră de la prima întâl-
nire, dar nu fusese dragoste la prima
vedere, mai degrabă la a doua ori a treia,
pentru că nici Elvira nu era genul de fe-
meie care să se topească la primul com-
pliment, nici Nic nu era genul de bărbat
care să insiste după ce-i fusese refuzată
elegant invitația la un șerbet cu gheață.

Avea să-i apropie pasiunea pentru
muzica barocă, el preferându-l pe Vi-
valdi, ea pe Bach și Handel. Și, uite-așa,
din acord în acord și din analiză-n anali-
ză, nici n-au simțit cum a trecut timpul,
să tot fie vreo patru ani, până s-au luat,
pentru ca după încă o vreme, în anul în
care Sienkiewicz lua premiul Nobel pen-
tru literatură, iar Einstein publica fai-
moasa $E = mc^2$, să apără Andrei.

Băiatul aduse multă bucurie și lu-
mină în casa celor doi muzicieni, cu atât
mai mult cu cât manifestase de mic în-

clinații nu atât către pian, un instrument
pentru care nici unul dintre ei nu făcuse
vreo pasiune, cât pentru vioară, de care
erau realmente îndrăgostiți.

La un an știa să numere până la o
sută în greacă, la trei ani vorbea engleza
și ceva franceză, la patru cânta balada lui
Ciprian Porumbescu și terminase cu
franceza, la șase ani știa toate sonatele
lui George Enescu plus Anotimpurile lui
Vivaldi - asta spre marea satisfacție a
tatălui său, la opt ani vorbea bine ger-
mana și devenise pasionat de Bach și
Handel - spre marea bucurie a mamei,
iar cu puțin înainte să împlinescă nouă
ani începuse războiul.

Parcă trecuse o eternitate de când
seninul devenise un gri murdărit cu dăre
neregulate de roșu și negru, păsările nu
mai zburau, orașele se goliseră de oa-
meni, școlile de copii, sălile de concerte
deveniseră spitale, iar colegii săi mai
mari erau demult pe front și habar nu
avea de soarta lor.

Cu taică-său pe front, cu toți prietenii
plecați să lupte dincolo de munți, cu o
mamă care uitase cu totul de muzică,
Andrei se simțea din ce în ce mai singur
și total inutil. Nefăcând nimic, simțea că-i
trădează pe toți: pe maestrul Nic, pe
Tudor, pe Ștefan, pe Armand, pe bunicul
său, dom' Grigore, pe toți cunoscuții și
necunoscuții care luptau pentru ca el să
trăiască. Așa îi venise gândul să se în-
roleze.

Nu împlinise paispe ani când se du-
sesse pe ascuns la Centrul de Recrutare.
Maică-sa înnebunise de-a binelea când
aflase vestea de la părintele Nicoară,
care auzise de la soața librarului, neam
prin alianță cu șeful garnizoanei.

"Nu combatant, mamă, că ăștia au
arme prea mari pentru mine ori sunt eu
prea mic", îi spusese el maică-sii, crezând
c-o mai liniștește, "ci la Crucea Roșie,

infirmier, brancardier sau ce-o fi, să fac și eu ceva pentru ai noștri. Și dac-oi ajunge acolo, înăuntru războiului, poate aflu și de tata pe unde e și cum e și-ți zic și ție, ca să nu te mai înnegrești de gânduri rele.”

De când intrase România în război îl văzuse pe taică-său de patru ori. Trecuse atâtea nefericire în acest timp, auzise ori văzuse atâtea orori, că nici nu mai știa cum începuse totul ori când începuse. Peste tot pe unde mergea toți vorbeau despre același lucru - și începuse și el să creadă, anume că războiul ăsta neorocit nu avea de gând să se termine prea curând. Nu înțelegea de unde scoteau armatele atâtea oameni de omorât, pentru că în fiecare săptămână se anunțau noi și noi sute și mii de morți, răniți ori dispăruți. Ori de unde scoteau materie primă pentru atâtea mii de tone de bombe și gloanțe, și tancuri, și tunuri, și alte grozăvii de ucis mai mult și mai repede.

Cele 3-4 încercări de obținere a unui armistițiu eșuaseră lamentabil, ultima încercare, cea din 1918, nu numai că nu reușise alipirea Transilvaniei la Regatul României, dar adâncise și mai mult conflictul cu Austro-Ungaria, având ca rezultat direct deschiderea unui nou front cu rușii.

Rezervele țării erau pe terminate, în anumite cercuri apropiate de Banca Națională vorbindu-se că demult nu mai exista gram de aur în vistieria Regatului, singura variantă pentru a duce în continuare războiul cu Germania și Austro-Ungaria fiind recuperarea Tezaurului aflat în păstrare la ruși. Cum rușii se făceau că plouă, regele l-a convocat de urgență pe mareșalul Prezan, șeful armatei, și i-a dat la dispoziție o lună ca să întocmească planurile de atac a Rusiei și de recuperare a celor 94 de tone de aur, măcar.

Contextul era foarte favorabil românilor din cauza neconținutelor turbulențe create de bolșevici și datorită cărora nu mai deosebeai *albi* de *verzi*, *verzii* de *roșii* și tot așa. În plus, începând cu primăvara lui 1919, nemții porniseră ofensiva și se apropiau de Minsk, iar turcii profitaseră de ocazie și ajunseseră la Ecaterinograd.

Lui Andrei i se părea un nonsens să te-apuci de un război în Est ca să faci rost de bani pentru a susține unul în Vest, că doar o eventuală recuperare a Tezaurului

nu ar fi fost folosită pentru scoaterea țării din dezastru, ci doar ducea la o mai profundă adâncire în conflictul care se întinsese la nivel planetar. De fapt, mintea lui de adolescent maturizat forțat, nu reușea să înțeleagă de ce intrase România în războiul ăsta și, mai ales, de ce toată lumea se bătea cu toată lumea. Discutase de multe ori cu prietenii și colegii de orchestră, cât încă avea o viață normală, că trebuiau să se bată doar austriei cu rușii, conform naționalităților celor implicați și a influențelor politice zonale. Dar în viața reală nu se produsese așa, ba dimpotrivă, avea să vadă că nu peste mult timp mai toate persoanele dragi lui își pierduseră urma într-un război al altora.

Când împlinise opt ani intrase în orchestra de cameră pe care o înființase taică-său numai din tineri instrumentiști unul și unul. El era cel mai mic, ceilalți fiind mai mari cu cel puțin 7 ani ca el.

În cei aproape doi ani de neutralitate a României, viața din Regat nu se schimbă prea mult, își vedea de cursul ei, pe ici și colo mai auzea o sirenă ori se mai făcea câte-o repetiție de mobilizare.

Încă mai dădeau concerte, orchestra de cameră era din ce în ce mai apreciată, i se îmbogățise mult repertoriul și, dacă nu ar fi fost situația actuală, ar fi fost plecați demult în turnee la Berlin, Viena ori Budapesta. Odată cu intrarea României în război însă, totul, absolut totul, toată viața, tot universul lui cotidian, muzică, prieteni, repetiții, tot dispăruse de parcă nici n-ar fi fost vreodată.

În toamna lui 1916, la o lună după ce România se alăturase Antantei, taică-său plecase pe front. "Ce ironie!", zâmbise maestrul Nic, cuprinzându-l pe după umeri. "Degetele astea ale mele, obișnuite a mângâia gâtul unui Stradivarius ori pe cel al dragei mele Elvira, vor fi obligate să țină o nenorocită de Mannlicher. Care vasăzică, ce crează artă când e pace, în vreme de război aduce moarte. Să sperăm vor apuca partea cu arta din nou", încheiase el râzând, în timp ce se urca în trenul doldora de ostași.

Deoarece fusese respins la înrolare și nici Crucea Roșie nu-i aprobase încadrarea ca personal medical, Andrei participa la război în felul lui. Pentru că în Regat încă se mai găseau carne și ouă, iar tipăriturile nu fuseră oprite nici chiar de cele mai aprige bombardamente,

făcea rost de alimente și cărți pentru românii din Transilvania austro-ungară și le ducea peste graniță.

Într-una dintre misiuni, pe când se apropia miezul nopții și doar ce lăsase în urmă liziera pădurii, nimerise de-a dreptul în tirul unui șir de mitraliere, cel mai probabil o grupă rătăcită de grăniceri unguri. Simțise de câteva ori fierbințeală în capul pieptului, dar numai Bunul Dumnezeu știa cum scăpase fără nici o zgârietură. "Ce ți-e și cu adrenalina asta!", își zisese el pipăindu-se și bucurându-se că-și poate duce sarcina la bun sfârșit. Nu putuse să nu îndrepte un gând și către săraca maică-sa, care dacă i-ar afla preocupările nocturne l-ar încuia în beci și ar zidi ușa.

Se ițise luna pe după coama întunecată a muntelui, iar el se grăbea către punctul de predare, când într-o mică poeniță o văzu pe cea care avea să-i intre de-a dreptul la inimă. Dansa în horă cu alte câteva fete, cu părul și iile fluturând în lumina argintie a lunii, aflându-se, parcă, într-o altă dimensiune a lumii ăsteia date peste cap și nepăsându-le nicidecum de urgia războiului ale cărui bubuituri spărgeau când și când liniștea nopții.

Întâlnirea lor fusese simplă și mult mai intensă decât orice trăise până atunci în materie de fete. Sexul frumos nu fusese niciodată punctul său forte din cauza ușoarei timidități moștenite în parte de la taică-său. Fata îl văzuse deodată, de parcă se împiedicase de privirea

Vin umbrele

lui, își luase companioanele și se învârtiră răsând în jurul său de câteva ori. Apoi se desprinsese din jocul lor, venise către el privindu-l direct în suflet și-l sărutase ușor. El rămăsese împietrit, jumătate plăcut surprins, jumătate cuprins de teama incredibilului pe care-l trăia.

- În ce an suntem? îl întrebă ea firesc, așezându-se pe iarbă.

El îi urmă gestul și realizează că nu știe să-i răspundă. Apropierea fetei avea ceva magic, îl făcea să se simtă bine și inconfortabil în același timp. Simțea fiori reci pe șira spinării, o căldură nefirească în inimă și parcă mâini nevăzute îi mângâiau direct mintea.

- Să știi că din motive care-mi scapă cu desăvârșire, chiar nu știu în ce an ne aflăm! răspunse el răsând. Cum te cheamă?

- Ildiko, îi zâmbi ea, topindu-i definitiv răceala de pe spate și intensificându-i arsura din piept. Cum să nu știi în ce an ne aflăm?

- Contează? se trezi el întrebând.

- Contează pentru mine, răspunse ea scuturându-și aurul din părul lung.

Abia acum realizase cât e de frumoasă e. Stătu două secunde și ascultă atent. Era liniște. Nu se mai auzea nimic-nimic, nici bubuiturile surde ale frontului, nici păsările nopții, nici măcar bătăile inimii nu și le mai auzea. Să fie totul un vis?

- Pentru ce contează? întrebă el, mirându-se cât de firesc îi ieșeau cuvintele pe gură.

- Pentru că, să zicem, vreau să știu dacă ești mai mare sau mai mic decât mine, răsese ea, dându-și capul pe spate.

- Păi, nu e mai simplu să mă întreb câți ani am?

- Nu, nu e, zâmbi fata. Știi, uneori timpul se oprește pentru unii și atunci anul în care te afli e foarte important pentru determinarea exactă a vârstei. Eu cred că sunt cu vreo... sunt cu mult mai mare ca tine.

- Eu aș putea să pun pariu pe ceasul de la tata că suntem leat, zise el privind-o atent și chiar băgă mâna în buzunar după ceas, dar, surprinzător, nu-l găsi.

Un fulger de teamă îi trecu prin inimă. Să fi pierdut ceasul? Căută cu disperare prin minte momentul în care plecase de acasă, ca să-și dea seama dacă-l luase sau nu cu el, dar era imposibil să-și amintească acum.

- Eu nu aș fi așa de sigură, îl abătu fata de la gândurile negre. Aparențele, ca și aparițiile, pot fi înșelătoare adesea. Sărutul tău, de exemplu, are gust de proaspăt, de foarte proaspăt.

Ildiko se ridică și privi către fetele ei care continuau să râdă și să se zbenzuiască ceva mai încolo, aproape de brazi. Andrei o urmă mânat de o forță nevăzută.

- Tu ești special, să știi, se întoarse ea deodată. Nu știi ori nu simți încă, dar eu am văzut că ești special. De-ai-a te-am sărutat și am stat de vorbă cu tine. Și să știi că eu nu sărut așa, pe orișicine.

- Eu? Special? ridică el din sprâncene.

- Da, cânti la vioară, de exemplu. Știu, și prietenii tăi cântă, dar tu ești altfel. Ești, cum să-ți spun ca să mă înțelegi exact... o să vezi tu în curând, zâmbi ea. Acum, iartă-mă, dar trebuie să plec.

- Stai, unde pleci? se trezi el brusc din reveria momentului, apucând-o de mână. Mai am atâtea să-ți spun, să te întreb... Când te mai văd? Unde? Cum?

- Când o mai fi lună, tot aici, vin cu suratele mele și dansăm, îl impresură ea cu privirea, luându-i capul în palme și sărutându-l ușor. O s-avem vreme, n-ai grijă, o s-avem tot timpul de pe lume.

Rămase năucit, privind lung în urma ei. O ceață fină rămăsese în locul unde dispăruse printre brazi alături de suratele sale.

Se întoarse încet și o porni către casă. Parcă plutea.

Dădu să se uite la ceas, dar își aduse aminte că nu-l are cu el. Spera din tot su-

fletul să-l găsească acasă. Oricum, nu putea să fie foarte târziu, pentru că luna încă îi lumina binișor calea.

Se împiedică de ceva și dădu să se sprijine de copăcelul care-i răsărise brusc în față. Ce senzație stranie. Avusesese sentimentul că trecuse prin copac. "Doamne-Dumnezeule, ce m-a vrăjit Ildiko!", își zise el zâmbind și se întoarse ca să vadă de ce se împiedicase.

Se aplecă să vadă mai bine și rămase împietrit. Își privi mâinile, picioarele, ba, instinctiv, chiar se pipăi ușor. O ceață fină i se desprindea de trup în momentul când se atingea. O teamă cum nu mai simțise vreodată îi încinse violent toată ființa și-și simți inima că o s-o ia la goană din piept și-o să-l tragă după ea.

Deodată auzi acorduri de Vivaldi. Nu, nu visa, cineva cânta Vivaldi în pădure.

Își învinse frica și făcu primul pas în direcția de unde venea muzica. După nici o sută de pași ajunse în aceeași poieniță unde o întâlnise pe Ildiko. Se apropie ușor și nu mică i-a fost mirarea când îl văzu pe Ștefan, și pe Tudor, și pe Armand, și pe Gil, toată orchestra de cameră ce interpreta *Toamna* de Vivaldi.

Și toată teama de-o avusesese mai devreme se topi sub acordurile muzicii și se simți deodată mai bine.

...

Peste oraș căzuse din nou amurgul. Al nu-mai-știa-câtelea amurg roșu, greu și apăsător ca o boală căruia nu-i știa nimeni leacul.

Elvira primise mult așteptata scrisoare de la soțul ei. Era bine și urma să vina acasă peste două săptămâni.

Maestrul Nic nu știa nimic. Elvira se temuse să-i scrie ceva, păstrase toată suferința doar pentru ea. Habar nu avea cum o să facă la venirea lui în permisie, important era să ajungă la ea întreg și nevătămat.

Ceasul lui Osman Pașa, moștenirea de la dom' Grigore, atârna peste fotografia lui Andrei din bibliotecă. Timpul său înghețase demult pe cadranul meșteșugit, pentru că nimeni nu-i mai ținuse mecanismul în viață de când...

Elvira își șterse o lacrimă, mângâie fotografia fără să atingă ceasul și deschise geamul dinspre pădure.

Venise iarăși toamna și-n poienița de dincolo de brazi nălucile cântau la vioară.

Stingerea domoală